Forum for utvikling og miljø

Forum for utvikling og miljøs posisjonsnotat til klimatoppmøtet COP31

"We have built a world with flawless logistics for war and broken logistics for food. (...) [A]sk any other country in our region, and you'll hear the same account. Hit by the climate we did not warm, and again hit by the wars we did not start."

Bahrendra Shah, statsminister i Nepal

FNs klimatoppmøte, COP31, i Antalya finner sted i en tid preget av geopolitisk uro, økende konflikter og svekket tillit mellom stater. Samtidig øker konsekvensene av klimaendringene. FNs miljøprogram (UNEP) viste nylig at verden sannsynligvis vil overskride 1,5° grader oppvarming, men understreker samtidig at det er avgjørende å begrense både størrelsen på og varigheten av overskridelsen gjennom raskere utslippskutt og økt klimatilpasning.

Klimaendringene er ikke et framtidig problem. Tørke og skogbranner i Europa og flomkatastrofen i Nepal viser hvordan klimakrisen allerede ødelegger liv, livsgrunnlag og samfunn. Belastningen rammer særlig mennesker og land som har bidratt minst til problemet og som har færrest ressurser til å håndtere konsekvensene.

Den internasjonale domstolen (ICJ) har slått fast at stater har juridiske forpliktelser til å forebygge og begrense klimaendringer, gjennomføre tilstrekkelige klimatiltak og samarbeide om finansiering og støtte. Dette understreker at klimahandling ikke bare er et politisk valg, men også et spørsmål om ansvar og rettigheter.

Uenighet om ansvar, finansiering og byrdefordeling hemmer fortsatt framdriften både i klimaforhandlingene og den globale klimadugnaden generelt. COP31 må bli et toppmøte for gjennomføring, hvor tidligere vedtak omsettes til konkrete planer, investeringer og handling som reduserer utslipp, styrker klimatilpasning og sikrer rettferdig omstilling bort fra fossil energi.

Norge har et særlig ansvar. Gjennom flere tiår som stor produsent og eksportør av olje og gass har Norge bidratt til utslipp langt utover sin andel av verdens befolkning. Norske utslippskutt og bidrag til internasjonal klimafinansiering står fortsatt ikke i forhold til dette ansvaret. Forum for utvikling og miljø (ForUM) forventer derfor at Norge bruker COP31 til å styrke både egne og globale klimaambisjoner

ForUM forventer at Norge:

- Sikrer at 1,5-gradersmålet, klimavitenskapen og Norges rettferdige ansvar gjenspeiles i raskere og mer ambisiøse utslippskutt, nasjonalt og internasjonalt.
- Legger fram og følger opp troverdige planer for rask og rettferdig omstilling bort fra fossil energi.
- Øker finansieringen til utslippskutt, energiomstilling, klimatilpasning og tap og skade i tråd med Norges ansvar og kapasitet.
- Arbeider for at tidligere klimavedtak følges opp gjennom konkrete planer, milepæler, finansiering og rapportering.
- Sikrer at klimapolitikken bygger på menneskerettigheter, fremmer deltakelse og støtte til dem som rammes hardest.

Forum for utvikling og miljø

1,5°C, vitenskapen og behovet for raskere utslippskutt

“One point five to stay alive is not a slogan, it’s a lifeline,” sa Marshall Islands klimautsending Tina Stege nylig. Det er essensielt at Parisavtalens temperaturmål og den beste tilgjengelige vitenskapen fortsatt er utgangspunktet for all klimapolitikk. Den første globale gjennomgangen av verdens innsats for å nå målene i Parisavtalen (GST) slo fast at utslippskuttene må økes betydelig dette tiåret dersom verden skal holde 1,5-gradersmålet innen rekkevidde. Dette gjelder fortsatt i et scenario med overskridelse (*overshoot*).

Under forrige forhandlingsmøte (SB64 i Bonn, juni 2026) ble behovet for å forsvare vitenskapens rolle i klimaarbeidet synlig. Når klimaforskning og vitenskapelige vurderinger trekkes i tvil, svekkes grunnlaget for effektive beslutninger. COP31 må vise at FNs klimapanel (IPCC) fortsatt er den sentrale autoriteten for klimavitenskap.

Den norske forhandlingsdelegasjonen og norsk politisk ledelse står tydelig bak klimavitenskapen og IPCC. Samtidig er støtten til vitenskapen kun meningsfull dersom den omsettes i politikk som er i tråd med dens konklusjoner, noe Norge ikke praktiserer i dag. Norge har blant annet ikke utført en etterprøvbar nasjonal kvantifisering av gjenværende utslippsrom fram mot 2050, eksempelvis i form av et nasjonalt karbonbudsjett, eller tilsvarende, i tråd med 1,5-gradersmålet.

Som et rikt land med høyt forbruk, store utslipp og høye petroleumsinntekter har Norge et særlig ansvar for å bidra til økte globale klimaambisjoner. Det innebærer raskere utslippskutt nasjonalt og en troverdig planmessig omstilling bort fra fossil energi.

ForUM forventer at Norge:

- Arbeider for at COP31 bekrefter 1,5°C som styrende for gjennomføringen av Parisavtalen og at overskridelse av 1,5°C viser behov for raskere utslippskutt og høyere ambisjoner.
- Styrker egne utslippskutt i tråd med 1,5-gradersmålet både innenlands og gjennom internasjonal støtte og utarbeider et karbonbudsjett eller lignende i tråd med dette.
- Arbeider for at fremtidige IPCC-Støvurderinger leveres i tide til å informere den globale gjennomgangen og oppdateringen av landenes klimainnsats under Parisavtalen.
- Øker den finansielle støtten til IPCC og arbeider for å sikre tilstrekkelige ressurser til å levere rettidig og policy-relevant klimavitenskap.

Fra global gjennomgang til global gjennomføring

Den globale gjennomgangen er en mekanisme i Parisavtalen som vurderer landenes samlede framgang mot klimamålene. COP31 markerer starten på den andre globale gjennomgangen (GST2), som skal ferdigstilles på COP33 i 2028. Samtidig må oppfølgingen av den første globale gjennomgangen (GST1) styrkes. Til tross for viktige beslutninger om utslippskutt, fossil omstilling, fornybar energi, energieffektivisering, metan og skog, er framdriften fortsatt utilstrekkelig. GST2 må derfor ha et tydelig fokus på gjennomføring.

GST2 må være inkluderende, rettferdig og vitenskapsbasert. Gjennomgangen må vurdere framdriften i oppfølgingen av GST1, særlig når det gjelder omstillingen bort fra fossil energi og stans i avskogingen, samtidig som den identifiserer barrierer knyttet til finansiering, teknologi og kapasitet. Resultatene må bidra til sterkere nasjonale planer og økt gjennomføring i tråd med 1,5-gradersmålet og Parisavtalens prinsipp om felles, men differensiert ansvar og respektiv kapasitet.

ForUM forventer at Norge:

- Arbeider for at resultatene fra GST1 forblir et sentralt grunnlag for gjennomføringen av både Parisavtalen og oppfølgingen gjennom GST2.
- Arbeider for at GST2 vurderer både utslippsutvikling og planer for fossil produksjon og utfasing, og at dette reflekteres i framtidige nasjonale klimamål (nationally determined contributions, NDC-er) og langsiktige strategier.
- Oppdaterer Norges langsiktige lavutslippsstrategi (LT-LEDS) slik at den reflekterer anbefalingene fra GST1.
- Vedtar et mål for å redusere Norges globale forbruksrelaterte utslipp som supplement til øvrige klimamål.
- Arbeider for at GST2 bidrar til økt tilgang til finansiering, teknologi og kapasitet for utslippskutt, klimatilpasning og håndtering av tap og skade

Umiddelbar handling for å akselerere omstillingen bort fra fossil energi

Omstillingen bort fra fossil energi må gå fra politiske erklæringer til konkret handling. Behovet for å stanse ny fossil ekspansjon og få fart på den globale energiomstillingen har aldri vært større.

Under COP28 ble verdens land enige om å omstille seg bort fra fossil energi (*transition away from fossil fuels*, TAFF). Siden har støtte og oppslutningen rundt dette målet vokst internasjonalt. På COP30 sluttet over 80 land, inkludert Norge, seg til behovet for å utvikle veikart for omstillingen bort fra fossil energi. Santa Marta-konferansen i Colombia i april 2026 markerte starten på en ny politisk prosess for å følge opp dette målet. Diskusjonen handler ikke lenger om *hvorvidt* verden skal omstille seg bort fra fossil energi, men om *hvordan* det skal gjøres. COP31 må bli et avgjørende steg videre i dette arbeidet.

For å sikre en rask, rettferdig og planlagt omstilling må land utvikle nasjonale veikart for omstillingen bort fra fossil energi, tilpasset egne forutsetninger og i tråd med 1,5-gradersmålet. Som et rikt fossilproduserende land har Norge et særlig og historisk ansvar for å gå foran. Norge må derfor lage et veikart som viser hvordan norsk olje- og gassproduksjon skal fases ut i tråd med Parisavtalen. Et slikt veikart må blant annet innebære stans i ny leting etter olje og gass, og sikre en rettferdig omstilling for arbeidstakere og lokalsamfunn. Norge må også bidra til økt finansiering av energiomstilling i det globale sør.

Elektrifisering vil være et sentralt tema på COP31. Det tyrkiske presidentskapet har løftet dette frem som en nøkkel til å redusere fossil energibruk og akselerere energiomstillingen. Dette gir en viktig mulighet til å styrke den globale innsatsen for en elektrifisering hvor fornybar faktisk erstatter fossil energi, og sikrer at omstillingen er rettferdig (se utdypning i krav fra et samlet sivilsamfunn). Norge bør bidra til at diskusjonene om elektrifiseringsmålet sees i sammenheng med tiltak for energieffektivisering, forebygging av naturødeleggelser og prioritering av energi til sektorer vi skal ha med oss i lavutslippssamfunnet.

ForUM forventer at Norge:

- Arbeider for at COP31 blir en milepæl i oppfølging av målet om omstilling bort fra fossil energi, og at veikart blir et sentralt virkemiddel for å operasjonalisere og følge opp paragraf 28 i GST1.

- Forplikter seg til å utvikle et nasjonalt veikart for omstilling bort fra fossil energi i tråd med 1,5-gradersmålet, med utgangspunkt i arbeidet til Omstillingskommisjonen, og stanser all ny leting etter olje og gass.
- Bidrar med, og arbeider for økt finansiering fra land i det globale nord for å muliggjøre en rask og rettferdig omstilling bort fra fossil energi globalt.
- Arbeider for at COP31 styrker den globale innsatsen for elektrifisering som erstatter fossil energi, og sikrer at omstillingen skjer på en rettferdig måte.

Stans avskogingen før vippepunktet nås

Å stanse og reversere avskoging og skogforringelse innen 2030 er en forutsetning for å nå 1,5-gradersmålet. Regnskogen er avgjørende for det globale klimaet og nedbørsystemene, og ny forskning tyder på at Amazonas nærmer seg et vippepunkt. Dersom rundt 22 prosent av skogen går tapt, kan store deler av økosystemet kollapse ved oppvarming over 1,5°C. Urfolk og lokalsamfunn er samtidig blant verdens viktigste skogforvaltere. De forvalter over halvparten av verdens gjenværende intakte skoglandskap, men bare en begrenset andel av disse områdene er formelt anerkjent som deres land.

Finansieringsgapet er enormt. Ifølge "UNEPs State of Forest Finance" (2025) må årlige skoginvesteringer mer enn tredobles, fra 84 milliarder dollar i 2023 til 300 milliarder dollar i 2030, noe som gir et gap på om lag 216 milliarder dollar i året. Regnskogland bruker i snitt 36 ganger mer på å bevare skogen enn de mottar i ekstern støtte. Samtidig gir private finansinstitusjoner rundt 8,9 milliarder dollar i aktiv finansiering til selskaper med høyest avskogingsrisiko, og miljøskadelige landbrukssubsidier utgjorde omtrent 406 milliarder dollar i 2023. Skal veikartet om skog fra COP30-presidentskapet bli mer enn en samling gode intensjoner, må det ta tak i både mangelen på finansiering til stående skog og drivkreftene som lønner seg av å felle den.

Norges troverdighet som skogpådriver på COP31 avhenger av at vi følger opp med konkrete forpliktelser, og at vi også tar ansvar for egne forbruksbaserte utslipp, egne investeringer og rollen som stor olje- og gassprodusent. Dette er i tråd med ForUMs krav om at klima og natur må sees i sammenheng, at menneskerettigheter må ivaretas i all klima- og naturpolitikk, og at vedtak fra klimaforhandlingene faktisk følges opp.

ForUM forventer at Norge:

- Arbeider for at COP31 forplikter til å stanse og reversere avskoging og skogforringelse innen 2030, i tråd med Glasgow-erklæringen om skog.
- Styrker urfolk og lokalsamfunns rettigheter gjennom landrettigheter, lokalt ledet forvaltning, deltakelse og direkte tilgang til finansiering.
- Bidrar til å tette det globale finansieringsgapet for skog og sikrer at skogfinansiering kommer i tillegg til eksisterende bistand og i størst mulig grad gis som gaver.
- Arbeider for høy sosial og miljømessig integritet i både Tropical Forest Forever Facility (TFFF), jurisdiksjonell REDD+ og andre skogfinansieringsmekanismer.
- Sikrer at karbonkreditter ikke brukes til å erstatte eller utsette nødvendige utslippskutt.
- Arbeider for sterkere samarbeid mellom klima-, natur- og ørkenkonvensjonene for å sikre en helhetlig oppfølging av klima-, natur- og arealkrisen.

Forum for utvikling og miljø

Klimatilpasning som beskytter liv og livsgrunnlag

Tilpasning er avgjørende for å beskytte mennesker og samfunn mot klimaendringene. Samtidig mangler mange land tilgang til tilstrekkelige ressurser for å håndtere økende klimarisiko. Utviklingslands behov og forventninger om økt tilpasningsfinansiering må tas på alvor i klimaforhandlingene. Ifølge UNEPs "Adaptation Gap Report: Running on Empty" (2025) er behovet for tilpasningsfinansering mellom 310 og 365 milliarder dollar årlig til utviklingsland hvert år fram til 2035.

Forhandlingene om både det globale målet for tilpasning (GGA) og tilpasningsfondet endte uten enighet i Bonn. COP31 må derfor sikre framgang i gjennomføringen av Belém-Addis Vision, ferdigstille overgangen av Tilpasningsfondet til Parisavtalen og sikre nødvendig framdrift i det tekniske arbeidet med GGA. Samtidig må utviklingslands behov for økt tilpasningsfinansiering anerkjennes og følges opp.

Katastrofen i Nepal viser hvor avgjørende arbeidet med tap og skade er. Warszawa-mekanismen, Santiago-nettverket og Tap- og skadefondet må styrkes og settes bedre i stand til å levere kunnskap, støtte og finansiering til berørte lokalsamfunn og særlig utsatte grupper. Rapporteringen om tap og skade bør integreres i de toårige rapportene, og statusrapporten for tap og skade må ta utgangspunkt i erfaringene til de som rammes hardest.

ForUM forventer at Norge:

- Tar en proaktiv rolle i forhandlingene om GGA slik at man kommer til enighet om sammensetningen av, og mandat til arbeidsgruppen (*taskforce*) som skal gjennomføre det tekniske arbeidet med å forbedre metoder og metadata for indikatorene.
- Arbeider for at urfolkskunnskap og lokal kunnskap inkluderes i det videre arbeidet med indikatorene under GGA slik at det legges til rette for aktiv deltakelse og innflytelse av urfolk og lokalsamfunn i klimatilpasningsarbeidet.
- Bidrar til at Belém-Addis Vision-prosessen legger til rette for at GGA kan integreres i nasjonal planlegging, finansiering og rapportering.
- Arbeider for at COP31 ferdigstiller den endelige overgangen av Tilpasningsfondet til Parisavtalen.

Klimafinansiering: fra løfter til leveranser

Finansiering, teknologi og kapasitet er avgjørende for at utviklingsland skal kunne gjennomføre utslippskutt, klimatilpasning og håndtere tap og skade som følge av klimaendringene. Manglende støtte til klimafinansiering svekker både gjennomføringen av Parisavtalen og tilliten i klimaforhandlingene.

Innfrielsen av det nye klimafinansieringsmålet (NCQG) på årlige 300 milliarder dollar og Baku-Belém-veikartet for mobilisering av 1300 milliarder dollar årlig innen 2035 vil være avgjørende for om verden lykkes med utslippskutt, tilpasning og håndtering av tap og skade. Offentlig klimafinansiering må fortsatt, i tråd med Parisavtalen, være grunnlaget for den internasjonale klimafinansieringen, og bidra til å utløse ytterligere finansiering uten å erstatte industrialiserte lands forpliktelser.

Forum for utvikling og miljø

Rapporten "Norway's Fair Share of Meeting the Paris Agreement's Goals" (2026) anslår at Norges rettferdige andel av det globale finansieringsbehovet tilsvarer 97-105 milliarder kroner årlig mellom 2026 og 2035, fordelt på utslippskutt, klimatilpasning og tap og skade. Dagens bidrag på omtrent 30 milliarder kroner (eller halvparten om man ikke skal regne med de offentlige bidragene) reflekterer altså ikke Norges ansvar og kapasitet.

ForUM forventer at Norge:

- Legger fram en offentlig og forpliktende opptrappingsplan for norsk klimafinansiering fram mot 2035, med tydelige delmål for utslippskutt, tilpasning og tap og skade.
- Arbeider for at gjennomføringen av NCQG sikrer forutsigbarhet, transparens og ansvarliggjøring av bidragsland.
- Prioriterer offentlige tilskudd framfor lån og sikrer at klimafinansiering ikke bidrar til økt gjeldsbelastning i utviklingsland.
- Styrker finansieringen til klimatilpasning og tap og skade, samtidig som finansieringen til utslippskutt, rettferdig omstilling og utfasing økes betydelig.
- Arbeider for større åpenhet om klimafinansiering, inkludert tydelig skille mellom offentlig finansiering, lån, investeringer og mobilisert privat kapital.
- Sikrer at klimafinansiering er addisjonell og ikke går på bekostning av fattigdomsreduserende bistand og humanitær hjelp.
- Bidrar til at klimafinansiering i større grad når lokalsamfunn, urfolk, barn og andre grupper som er særlig utsatt for klimaendringenes konsekvenser.

Klimatiltak skal sikre barns rettigheter

Barn rammes allerede av klimaendringene gjennom økt risiko for helseproblemer, matusikkerhet, avbrutt skolegang og tap av framtidsmuligheter. Samtidig er barn og unge fortsatt underrepresentert i mange beslutningsprosesser. ForUM mener barns rettigheter må integreres systematisk i klimafinansieringsarbeidet med utslippskutt, tilpasning, tap og skade.

ForUM forventer at Norge:

- Arbeider for videre oppfølging av prosessene om barn og klima under UNFCCC.
- Styrker integreringen av barns rettigheter og meningsfull deltakelse for barn og unge i relevante arbeidsprogrammer og beslutninger.
- Bidrar til at indikatorer, data og rapportering under det globale målet for klimatilpasning bedre synliggjør konsekvensene av klimaendringer for barn.
- Sikrer at den oppdaterte handlingsplanen under Action for Climate Empowerment (ACE) prioriterer klimaopplæring og robuste utdanningstilbud i møte med klimaendringene.

Posisjonsnotatet er utarbeidet av ForUMs klimagruppe.